

Anita Britvec*

EKONOMSKO-POLITIČKI ASPEKTI PRISTUPANJA HRVATSKE SCHENGENSKOM PROSTORU

Sažetak

Sloboda kretanja smatra se među građanima Europske unije jednom od najvrednijih postignuća procesa europske integracije. Schengenski sporazum olakšava socijalnu i gospodarsku interakciju bez ometanja sigurnosti građana Europske unije. Eliminiranjem kontrola na unutarnjim granicama zemalja članica Europske unije, olakšava se slobodno kretanje osoba i dobara, nadpunjujući jedinstveno tržište Europske unije. Da bi se omogućila sloboda kretanja unutar schengenskog prostora, nužno je jačanje kontrole na njegovim vanjskim granicama. Nakon migrantske krize i terorističkih napada u Europi, privremeno su uvedene kontrole na unutarnjim granicama. S obzirom na to da uvođenje kontrola na unutarnjim granicama negativno utječe na gospodarstvo, ključni je cilj postići ravnotežu između slobodnog protoka robe, usluga i ljudi uz istovremenu kontrolu ilegalnih tokova. Punopravno članstvo Hrvatske u schengenskom prostoru imalo bi povoljan učinak na trgovinu, fluktuaciju radne snage, a posebice na hrvatski turizam i rast BDP-a.

Ključne riječi: schengenski prostor, gospodarstvo, sigurnost, granice, sloboda kretanja

1. Uvod

Prije nešto više od trideset i dvije godine, 14. lipnja 1985. u mjestu Schengen u Luxemburgu, šefovi država i vlada Belgije, Nizozemske, Njemačke, Francuske i Luxemburga sklopili su Schengenski sporazum. Dogovorili su postupno smanjivanje kontrola na unutarnjim granicama s dugoročnim ciljem njihovog potpunog ukidanja. Schengenski sporazum predstavljao je veliko postignuće u slobodi kretanja, a korist su njihovi građani osjetili u svakodnevnom životu. Granične kontrole za potpisnice Schengenskog sporazuma u potpunosti su ukinute 1995.. Zahvaljujući Schengenskom sporazumu, Europljani prelaze granice država unutar schengenskog prostora bez graničnih kontrola, bilo da bi živjeli, radili ili samo putovali u drugu zemlju članicu.

* mr.sc. Anita Britvec, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, anita.britvec@gmail.com

Danas se unutar schengenskog prostora nalazi 26 zemalja, 4,3 milijuna kvadratnih kilometara i oko 400 000 milijuna građana (Davis i Gift, 2014). Schengenski prostor nije ekvivalentan prostoru Europske unije. Početno se radilo o međuvladinoj inicijativi nekoliko država članica Europske unije, koja je Ugovorom iz Amsterdama ugrađena u pravni okvir Europske unije. Dio su schengenskog prostora stoga i Norveška, Island, Lihtenštajn i Švicarska, države koje nisu članice Europske unije. S druge pak strane neke države članice Europske unije nisu članice schengenskog prostora, a to su Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, Cipar, Rumunjska, Bugarska i Hrvatska.

Pri primjeni odredbi Schengenskog sporazuma u praksi, ukidanje kontrola na unutarnjim granicama je trebalo izbalansirati s protumjerama koje su na kraju rezultirale jačanjem kontrola na vanjskim granicama. „Konvencija o implementaciji Schengenskog sporazuma” iz lipnja 1990. uspostavila je jedinstvenu schengensku viznu politiku i definirala odgovornosti za pitanja azila. Također je utemeljila pravila i procedure suradnje u kaznenim i pravosudnim stvarima između država članica Schengena i stvorila schengenski informacijski sustav (SIS).

Ukidanje graničnih kontrola na različite načine utječe na države članice i do sada se pokazalo izuzetno korisnim za sve građane Europske unije. Otvorene granice utječu na pojedince i na poduzeća na niz načina, uključujući i utjecaj na njihovu mobilnost, trgovinsku razmjenu i sigurnost.

Davis i Gift (2014) prvi su napravili detaljno znanstveno istraživanje učinka koji Schengenski sporazum ima na trgovinsku razmjenu. Istraživanje pokazuje da države članice schengenske zone postaju povezaniji trgovinski partneri. Autori tvrde da je to posljedica povećane mobilnosti radne snage koja može povećati potražnju za stranim dobrima, mogu proširiti informacije o stranim trgovinskim partnerima koji pak mogu biti jeftiniji dobavljači i mogu smanjiti rizik poslovanja u inozemstvu, primjerice olakšavanjem prekograničnog ugovaranja i izgradnjom povjerenja. Davis i Gift (2014) tvrde da se zbog članstva u schengenskom prostoru povećavaju i izvoz i uvoz. Za očekivati je da se povećavaju i drugi gospodarski tokovi, a ne samo trgovina. Članstvo u schengenskom prostoru stoga pomaže zemljama članicama u integraciji radne snage, dobara i financijskih tržišta i odigrao je važnu ulogu facilitatora na putu ka jedinstvenom tržištu Europske unije.

Da bi se omogućila sloboda kretanja unutar schengenskog prostora, nužno je jačanje kontrole na vanjskim granicama. Tijekom migrantske krize i ogromnog priljeva migranata na putu u zemlje Europske unije, dovedena je u pitanje sigurnost schengenskog prostora, vanjske granice se nisu pokazale dovoljnima. Stoga su neke zemlje članice privremeno uvele kontrole na unutarnjim granicama. S obzirom na to da uvođenje kontrola na unutarnjim granicama negativno utječe na gospodarstvo, ključni je cilj postići ravnotežu između slobodnog protoka robe, usluga i ljudi uz istovremenu kontrolu ilegalnih tokova.

2. Ekonomski aspekti članstva u schengenskom prostoru

Pomoću Schengenskog sporazuma formiralo se međunarodno tržište rada velikih razmjera, olakšano je putovanje, omogućen je nesmetan pristup drugim tržištima i smanjeni su troškovi proizvodnje. Schengenski sporazum ima direktan utjecaj na tri sektora: na trgovinu, tržište radne snage i turizam.

2.1. Utjecaj Schengenskog sporazuma na trgovinu

Koji je zapravo utjecaj Schengenskog sporazuma na trgovinu, na koji način na nju utječe odnos između radnika i trgovine u Europi, što se događa s troškovima i kakav je učinak imao Schengenski sporazum na gospodarsku integraciju u regiji i općenito, pitanja su koja se nameću na samom početku.

Schengenski sporazum ukida unutarnje granice među državama članicama, stoga se kao prvo postavlja pitanje kako granice utječu na međunarodnu trgovinu. Granice predstavljaju izravnu prepreku trgovini, destimuliraju trgovinu i stvaraju dodatne troškove koje je teško mjeriti i na koje utječu razni čimbenici, kao što su troškovi čekanja radi provođenja granične kontrole, jezik i povjerenje između stranaka.

Davis i Gift (2014) utvrdili su da migracijske politike uspostavljene Schengenskim sporazumom podupiru prekograničnu trgovinu. Ukupna trgovinska razmjena između dviju država članica schengenskog prostora svake godine raste oko 0,10 %, a neto povećanje migracija iz jedne zemlje u drugu od 1 % godišnje, može povećati trgovinsku razmjenu između dvije zemlje za otprilike isti postotak. Iako se taj postotak čini beznačajan, važno je uzeti u obzir ukupni iznos o kojem se govori. Primjerice, u 2011. ukupna trgovina između Njemačke i Francuske dosegla je 231 milijardu američkih dolara, pa bi se prema zaključku Davisa i Gifta (2014), trgovina između dviju država zbog schengenske migracijske politike povećala za 231 milijun eura godišnje.

Porast trgovine kao posljedica migracija događa se iz triju razloga: zbog ukusa i preferencija, svijesti o niskim troškovima proizvodnje u inozemstvu i zbog smanjenja tržišnih rizika. Prvi se razlog temelji na činjenici da su useljenici skloniji proizvodima svoje zemlje podrijetla, povećavajući potražnju za tim proizvodima kada se nalaze u inozemstvu.

Davis i Gift (2014) smatraju da se sve zemlje specijaliziraju za proizvode i usluge, od kojih mnogi odražavaju kulturu ili povijesne karakteristike njihovih društava. Prema tome, francuski radnik koji živi u Njemačkoj, zatražit će francusko vino, a njemački pak radnik koji stanuje u Francuskoj tražit će tipične kobasice iz svoje zemlje podrijetla. Stoga će useljenici koji ne pronađu proizvod koji traže ili barem njegovu zamjenu, taj proizvod sami uvesti. Taj je proces je danas uobičajen i vezan uz unapređenje tehnologije i internetske trgovine. Uvoz francuskih proizvoda u Njemačku ne samo da gospodarstvu daje dodatnu energiju, nego i omogućava prosječnom Nijemcu

koji nikada ne putuje u Francusku da upozna primjerice francusku gastronomsku kulturu kroz proizvode. Sve se to jasno u skladu s idejom koju je uveo Robert Schumann i osnivači europskog projekta – ojačati ujedinjenu Europu.

Na drugom mjestu, Davis i Gift (2014) pripisuju povećanje trgovine svijesti o niskim troškovima proizvodnje u inozemstvu, jer na temelju povećanja migracija unutar schengenskog prostora, inozemni radnici, zbog poznavanja niskih troškova proizvodnje u inozemstvu, mogu prepoznati uštede u trgovini. Na taj način, ako useljenik želi započeti posao u drugoj zemlji, on može troškove u toj zemlji usporediti s troškovima u svojoj zemlji podrijetla, nabaviti kvalitetnu robu iz svoje domicilne zemlje po nižoj cijeni, što će dovesti do nižih troškova konačnog proizvoda i na kraju će od toga imati koristi i kupci koji će moći krajnji proizvod kupiti jeftinije.

Prekogranična trgovina naravno zahtijeva i povjerenje, ne samo u proizvode ili dobra za prodaju, već i u proizvođače, posrednike i potrošače. Prema Davisu i Giftu (2014), strani radnici mogu pomoći ublažavanju rizika i postojećih prepreka u pregovorima o međunarodnim ugovorima, pozicionirajući se bolje u pregovorima s inozemnim proizvođačima. Razlog je taj što su useljenici integrirani u društva, imaju osobni kontakt s inozemstvom, služe kao veza između stranaka u pregovorima, povećavajući njihovo međusobno povjerenje i smanjujući rizike uvoza i izvoza. Krajnja posljedica tog smanjenja rizika je poticanje međunarodne trgovine.

Rezultati istraživanja koje su proveli Davis i Gift (2014) pokazuju da članstvo u Schengenu potiče trgovinu kroz mobilnost radne snage. Kada su obje strane implementirale Schengenski sporazum, bilateralna trgovina na godišnjoj razini porasla je za 10 %. Promatrajući samo uvoz, rezultati njihovog istraživanja pokazuju pozitivan učinak na uvoz za oko 15 % ako su obje strane implementirale Schengenski sporazum.

Učinci Schengenskog sporazuma na trgovinu su vidljivi i po pitanju troškova. Schengenski sporazum eliminira određene trgovačke barijere između europskih partnera i olakšava integraciju trgovine i prekogranične infrastrukture. Proizvodi koji zahtijevaju pouzdanu, brzu i pravovremenu isporuku (*just-in-time*), kao što je pokvarljiva hrana ili proizvodi koje treba transportirati u hladnjačama, kao što su voće, povrće ili riba, imaju očitu korist od smanjenja vremena čekanja na granicama.

Posljedica liberalizacije granica je i smanjenje troškova prijevoza robe. Radi se o značajnom iznosu za europsku unutarnju trgovinu, ako uzmemo u obzir 57 milijuna kamiona koji godišnje prelaze unutarnje granice schengenskog prostora, prevozeći teret ukupne težine 1700 milijuna tona u vrijednosti 3 milijarde dolara, a ne moraju se zaustavljati radi obavljanja granične ni carinske kontrole na svakoj unutarnjoj granici (The Economist, 2016).

Prema studiji Europskog parlamenta *The economic impact of suspending Schengen* (2016) kamionu s robom treba između 30 i 60 minuta da prijeđe svaku granicu, a vrijednost vremena čekanja iznosi 50 € po satu. Bez slobodnog protoka, kamioni

moraju provesti više vremena na granicama, samim time poduzetnici moraju platiti više sati rada, jer se i vrijeme čekanja, uračunava u radno vrijeme vozača kamiona. Veći troškovi transporta dovode do viših cijena proizvoda. Böhmer et al. (2016) tvrde da više cijene proizvoda mogu prouzročiti godišnje smanjenje rasta BDP-a za 0,04 promila u odnosu na trgovinu unutar Europske unije s otvorenim unutarnjim granicama.

Da bismo razumjeli prednosti koje članstvo u schengenskom prostoru ima za trgovinu, zanimljivo je pogledati recentne studije koje procjenjuju kakav bi bio učinak ponovnog uvođenja granica između država članica Schengenskog sporazuma. Prema Aussilloux i Le Hiru (2016) ponovno uvođenje granica između europskih zemalja bilo bi jednako uvođenju vrijednosnih tarifa od 3 % na cijeli tok trgovine između zemalja članica schengenskog prostora. To bi, prema istoj studiji, značilo trošak za cijeli schengenski prostor od 11 milijardi eura godišnje. Europski parlament pak procjenjuje da bi hipotetsko ponovno uvođenje graničnih kontrola koštalo između 5 i 18 milijardi eura godišnje.

Vidljivo je da Schengenski sporazum za potrošače omogućava veću ponudu proizvoda po nižim cijenama, uz niže troškove prijevoza i kraće rokove isporuke. U suvremenim lancima vrijednosti, u kojima različite komponente dolaze iz različitih zemalja Europske unije, Schengenski je sporazum omogućio zemljama i njihovim tvrtkama da budu konkurentnije, orijentiranije na izvoz, što uzrokuje višu razinu integracije na europsko tržište.

2.2. Utjecaj Schengenskog sporazuma na tržište radne snage

Osim na trgovinu, Schengenski sporazum utječe na tržište rada općenito, a posebno na prekogranični rad, to jest na one građane koji svakodnevno putuju u drugu zemlju zbog posla. Slobodno kretanje olakšalo je život takvih radnika, čineći prijelaz unutarnjih granica bržim. Oko 1,7 milijuna ljudi svakodnevno putuje na posao u drugu zemlju. Većina njih pripadaju graničnim područjima, posebice u Belgiji, Luksemburgu, Nizozemskoj, Francuskoj i Švicarskoj.

Prema studiji Europskog parlamenta *The impact of border controls within Schengen on the Single Market* (2016), u slučaju kontrola na unutarnjim granicama, prijelaz iz jedne u drugu zemlju bi bio teži, radnici bi na granici gubili između 20 i 40 minuta dnevno, koje bi inače tijekom radnog vremena mogli koristiti produktivno. To bi dovelo u pitanje prekogranični rad, ostavljajući građanima dvije opcije: živjeti uz čekanje i uz to vezane troškove ili potražiti drugi posao u svojoj zemlji. U pograničnim područjima stoga Schengenski sporazum pomaže u povezivanju nacionalnih tržišta radne snage, pomaže ujednačiti prihode ljudi u pograničnim područjima i unaprijediti aspekt ugovornih i zakonskih prava radnika što je pomoglo konsolidaciji europskog tržišta rada. Od toga imaju koristi i radnici i poduzeća u pograničnim područjima.

Male zemlje ili zemlje s malo mogućnosti za profesionalni razvoj, ovise o slobodnom kretanju radi pristupa boljim poslovima. Prekogranična mobilnost radnika omogućava veći odabir radnika temeljem njihovih odgovarajućih vještina i usavršavanje europske radne snage. U izvješću Europske komisije *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap* (2016) navodi se da je mobilnost radne snage unutar Europske unije pozitivna za zemlje primateljice, jer radnici useljenici doprinose razmjeni vještina na nacionalnom tržištu radne snage i mogu se zaposliti u sektorima u kojima nedostaje kvalificiranih radnika. Osoba koja migrira u drugu zemlju, primjerice radi rada, također može pribaviti informacije o učinkovitim metodama proizvodnje iz zemlje podrijetla. To može smanjiti troškove proizvodnje za poduzeća i trgovce na malo uvozom komponenti ili proizvoda i istraživanjem tržišta u zemlji nastana. Također se može dogoditi i suprotno, što znači da učinkovitiji proizvodni procesi u zemlji nastana u odnosu na domicilnu zemlju, mogu dovesti do ulaska na izvozno tržište i iskorištavanja poslovnih prilika u zemlji podrijetla (Davis and Gift, 2014).

Aussilloux i Le Hir (2016) proveli su istraživanje o mogućem trošku koji bi ponovnim uvođenjem granica imala Francuska. Prema tom istraživanju, u prosjeku 350 000 Francuza svakodnevno prelazi granice radi odlaska na posao u drugu zemlju. Procjenjuje se da svaki prijelaz granice traje oko 10 minuta, to vrijeme ima vrijednost od 10 €, a broj radnih dana godišnje je 217. Sukladno tome, procjenjuje da bi trošak ponovnog uvođenja kontrole na unutarnjim granicama iznosio oko 253 milijuna eura godišnje. Iako se može reći da broj građana koji svakodnevno prelaze granice radi odlaska na posao, ako se uzme u obzir ukupna populacija na europskom kontinentu (0,93 % od ukupnog broja), nije velik, u nekim zemljama ta skupina građana predstavlja značajan broj stanovništva, kao što su slučajevi Slovačke (5,7 %), Estonije (3,5 %), Mađarske (2,4 %) i Belgije (2,3 %) (Boot i Wolff, 2015). Vjerujemo da te zemlje imaju najviše koristi od slobode kretanja vezano uz prekogranični rad, stoga bi one prve trpjele posljedice ponovnog uvođenja kontrola na unutarnjim granicama.

Nerb et al. (2009) analizirali su postojeće podatke i intervjuirali stručnjake kako bi dobili detaljnu sliku o dnevnim putnicima na posao u susjednu državu. Našli su da je u Švicarskoj 2006./2007. više od 200 000 zaposlenika (ili 6 % svih zaposlenih u Švicarskoj) svakodnevno dolazilo na rad u Švicarsku iz drugih zemalja. U Luxemburgu je zabilježeno čak 127 000 radnika koji na posao putuju preko granice ili 43 % svih zaposlenih u Luxembourg. Prema tom istraživanju, odlazak na posao preko granice bio je najčešći u središnjem dijelu Europske unije. Većinu takvih građana koji od Schengenskog sporazuma imaju konkretne koristi čine stanovnici Francuske, Njemačke, Švicarske i zemalja Beneluxa.

2.3. Utjecaj Schengenskog sporazuma na turizam

Europska unija važna je turistička destinacija, s pet država članica koje su 2015. prema publikaciji Svjetske turističke organizacije Ujedinjenih naroda bile među deset najpopularnijih odredišta na svijetu (Eurostat, 2017). Turistička industrija predstavlja jednu desetinu svih nefinancijskih tvrtki u Europi, s oko 2,2 milijuna tvrtki koje sudjeluju u povezanoj industriji, a zapošljavaju 12 milijuna ljudi. Taj sektor ima značajnu važnost u gospodarstvima kao što su Hrvatska gdje je udio prihoda od putovanja u BDP-u 2015. bio najveći u Europskoj uniji i iznosio je 18,1 %, Malta s 13,4 % i Cipar s 12,7 % udjela prihoda od putovanja u BDP-u. Najveći pak prihod od međunarodnog putovanja tijekom 2015. zabilježen je u Španjolskoj – 50,9 milijardi eura, Francuskoj – 41,4 milijarde eura, Ujedinjenoj Kraljevini – 41,1 milijardi eura, Italiji – 35,6 milijardi eura i Njemačkoj – 33,3 milijarde eura (Eurostat, 2017).

Slobodno kretanje ljudi koje je omogućio Schengenski sporazum ne samo da koristi prekograničnim radnicima, nego i tisućama turista koji godišnje posjećuju Europsku uniju i koji su hranitelji sektora koji žive od turizma.

Schengenski sporazum je, prije svega, omogućio smanjenje vremena potrebnog za prelazak granica, potaknuo je kratka putovanja, osobito jednodnevne izlete. To je bio rezultat promjena uvedenih u kontrolu granica i smanjenja birokracije tijekom prekograničnog kretanja koja utječe, ne samo na domaći turizam unutar schengenskog prostora, nego i na turizam iz trećih zemalja.

Stupanjem na snagu Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, uspostavljena je i schengenska viza koja omogućava turistima iz trećih zemalja koji ispunjavaju određene uvjete putovanje unutar schengenskog prostora. Ti putnici više ne trebaju višestruke vize prilikom putovanja u nekoliko država članica schengenskog prostora. Schengenska viza ima maksimalno trajanje od 90 dana, nakon čega treba podnijeti zahtjev za nacionalnu vizu koju izdaje svaka država članica i koja je regulirana nacionalnim zakonodavstvom svake države članice.

Pojava niskobudžetnih zrakoplovnih tvrtki u Europi tijekom 90-ih, kao što su Ryanair ili Easy Jet, bila je posljedica deregulacije zračnog prometa, što ne bi bilo moguće da nema različitih sloboda koje pruža Europska unija, među kojima je i sloboda kretanja koju je sa sobom donio Schengenski sporazum. Primjenom novog poslovnog modela u zrakoplovnoj industriji, smanjene su cijene zrakoplovnih letova što je izravno doprinijelo rastu turizma u Europi.

Treba napomenuti da je unutareuropski turizam ključan za poticanje osjećaja europske pripadnosti. Prilikom putovanja se događa interakcija kultura i time se stvara neprocjenjiv motor socijalne i kulturne integracije.

Zahvaljujući Schengenskom sporazumu, troškovi putovanja diljem Europe su konkurentniji s aspekta vremenske učinkovitosti, ako se uzme u obzir da turist koji putuje svojim automobilom štedi od 10 do 20 minuta čekanja na svakom graničnom

prijelazu, uz procijenjenu vrijednost vremena čekanja od 10 €. Procjenjuje se da oni koji putuju autobusom čekaju između 30 minuta i 1 sat, a vrijednost tog vremena je oko 100 € po satu (*Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap*, 2016).

Učinak koji slobodno kretanje ljudi ima na turizam možemo najbolje vidjeti kroz posljedice kojima rezultira ponovno uvođenje kontrola na unutarnjim granicama. Iz perspektive Europske komisije (*Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap*, 2016), ponovna uspostava kontrola na granicama imala bi za posljedicu i smanjenje broja noćenja turista u turističkim odredištima na oko 13 milijuna godišnje, s padom prihoda od 1,2 milijarde eura. Uvođenje graničnih kontrola na unutarnjim granicama također bi utjecalo na troškove poslovnih putovanja, uz moguće dupliciranje troškova u slučaju sustavnih kontrola na granicama. Učinak za turističku industriju može se kretati između 10 i 20 milijardi eura u slučaju uvođenja kontrola na unutarnjim granicama, pri tome bi najviše bile pogođena turistička područja koja su blizu granica. Böhmer et al. (2016) smatraju da ponovno uvođenje kontrola na unutarnjim granicama može smanjiti aktivnosti vezane uz turizam, posebice aktivnosti vezane uz kratkoročna putovanja. Učinci slobodnog kretanja ljudi u turizmu ne mogu se odvojiti od učinaka na druge sektore gospodarstva: trgovinu i europsko tržište rada. Turizam omogućava upoznavanje trgovinskih i radnih mogućnosti koje postoje u drugim zemljama i ima efekt prelijevanja koji utječe kako na trgovinu tako i na rad.

Suspenzija Schengenskog sporazuma naštetila bi europskom gospodarstvu, posebice europskom jedinstvenom tržištu, i to ne samo s aspekta slobodnog kretanja ljudi i radne snage u Europi, već i s aspekta slobodnog protoka robe, usluga i kapitala. Suspenzija Schengena bi stoga ograničila sve četiri slobode. To bi naštetilo europskim trgovinskim tokovima, lancima vrijednosti i konkurentnosti europskog gospodarstva.

3. Politički aspekti Schengenskog sporazuma

Schengenski sporazum nije samo uspostavio slobodno kretanje ljudi kao temeljnu os europskog procesa, nego je također kroz tu slobodu pridonio jačanju osjećaja europske pripadnosti. To je rezultiralo transverzalnim utjecajem na aspekte sigurnosti i otežavanjem nacionalnih sukoba. Slobodno kretanje donijelo je sa sobom i jačanje unutareuropskih odnosa, na račun utvrđivanja ideje vanjskog migranta kao čimbenika socijalne destabilizacije.

Rasprava o europskim integracijama se općenito temelji na praktičnoj stvarnosti. Postoje i drugi nematerijalni aspekti koje treba uzeti u obzir kao što su identitet i zajedničko državljanstvo. Europska unija ne znači samo skup država koje razmjenjuju materijalna dobra i radnike koji se slobodno kreću. Europska unija se neprekidno

gradi iz dana u dan, a sloboda kretanja u ovoj konstrukciji igra temeljnu ulogu, nadilazeći sve koncepte nacije.

Identitet je koncept koji, ako ga shvatimo doslovno, znači jednakost ili istovjetnu kvalitetu. To je koncept koji se koristi za izgradnju zajedničkih osjećaja kohezije i za prenošenje dojma da su svi pojedinci u zamišljenoj zajednici jednaki.

Osnivači Europske zajednice su željeli da ona bude tvorevina koja je imala i političku integraciju, a za to vam treba kretanje ljudi, jer onog trenutka kada ljudi pređu ograničenja i granice, imate dublju integraciju. Stoga je to bio i društveni i ekonomski cilj. Ako želite stvoriti strukturu koja će spriječiti Njemačku i Francusku da nikada više međusobno ne ratuju, što je bilo u srcu početnog principa, potrebno vam je kretanje ljudi na tom području što bi jednostavno značilo da brat više nikada neće uzeti oružje protiv brata. I to je postignuto. (Sodha, 2015).

Primjerice, njemački državljanin osjeća se njemački i istovremeno europski. Taj osjećaj pripadnosti Europi proizlazi iz činjenice da njemački državljanin ima ista prava u Njemačkoj kao i u Francuskoj. Ugovorom iz Maastrichta 1992. kojim su se u prvom stupu priznala prava na slobodno kretanje i boravište ljudi kao temeljni elementi slobode europskih građana, stvoren je koncept europskog državljanstva, a europski projekt ukorijenjen je putem slobodnog kretanja ljudi.

Jacques Delors, predsjednik Europske komisije od 1986. do 1994., shvatio je važnost slobodnog kretanja za stvaranje europskog identiteta. Prema njegovim riječima tijekom obraćanja Europskom parlamentu 1990.: „u vrijeme kada se drugdje ruše zidovi, slobodno kretanje će pružiti opipljivi dokaz našim građanima da su dio jedinstvene geografske i kulturne cjeline, da su unutarnje granice stvar prošlosti” (Delors, 1990).

Do sredine osamdesetih godina, europska integracija percipirala se, prije svega, kao gospodarski projekt koji nije izravno utjecao na osnovne vrijednosti njihovih konstitutivnih naroda. Sa Schengenskim sporazumom, se dogodila promjena u percepciji europskih građana. Uvođenje slobodnog kretanja unutar Europe dovelo je do toga da su Europljani napustili opsesiju gospodarsko-trgovinskim aspektima i počeli raspravljati o pitanjima koja su više vezana uz izgradnju socijalne i integrirane Europe, ne samo ekonomski, već i politički.

Međutim, gospodarstvo je to koje je bilo ključno za stvaranje potrebnog povjerenja za politička pitanja i bez prethodnog koraka u gospodarskim pitanjima ne bi se postigao takav stupanj integracije. Sloboda kretanja je tada shvaćena kao ključni aspekt za izgradnju europskog identiteta. Dok je Schengenski sporazum bio nužan korak za materijalizaciju europskog osjećaja, sloboda kretanja dovela je također do stvaranja europskog identiteta. Uz prisutno nepovjerenje, nikada se ne bi postigla sloboda kretanja. Ekonomski odnosi bili su velika pomoć u izgradnji tog povjerenja. Sloboda kretanja je postignuta zahvaljujući 50 godina zajedničkog rada u gospodarstvu.

Slobodno kretanje osoba bilo je posljedica niza političkih, ekonomskih i institucionalnih veza, između različitih zemalja.

Promotori Schengenskog sporazuma vidjeli su u tom projektu ne samo ekonomsku korist, nego su znali da će stvaranje prostora bez granica dugoročno dovesti do formiranja međuovisnog i integriranog društva. Teško je zamisliti oružani sukob između Nijemaca i Francuza, kada i jedni i drugi dijele isto tržište rada.

Zahvaljujući jedinstvenom tržištu, građani uživaju niz prava u različitim područjima kao što su slobodno kretanje robe široke potrošnje i usluga, javno zdravstvo, jednake mogućnosti i tretman, te pristup zapošljavanju i socijalnoj zaštiti, a time je postignuta društvena integraciju između naroda.

Prema Standard Eurobarometeru 88 (2017), na pitanje „koji od sljedećih razloga ima najveći pozitivan utjecaj na Europsku uniju” europski građani stavljaju slobodu kretanja na prvo, mir između država članica na drugo te programe za razmjenu studenta kao što je Erasmus i zajedničku valutu euro na treće mjesto.

Sloboda kretanja koristi europskim građanima ne samo u gospodarskim pitanjima, već i u potrazi za društvenim razvojem; motivacija koja se smatra ključnom za formiranje pozitivnih stavova prema Europskoj uniji. Primjer toga je Erasmus+ odnosno program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport u kojem je od 1987. do kraja 2013. sudjelovalo više od tri milijuna studenata, iz više od četiri tisuće sveučilišnih ustanova. (Erasmus: Facts, figures and trends, 2015).

Schengenski prostor, zajedno sa zajedničkom valutom eurom, predstavlja najvažniju prekretnicu u procesu europeizacije Europe. Sloboda kretanja ne samo da potiče toleranciju i razumijevanje između ljudi iz različitih kultura, pomažući time u uništavanju stereotipa i predrasuda, nego također pomaže izgraditi solidarnost između ljudi i vlada različitih zemalja.

Schengenski sporazum ojačao je europski identitet i potaknuo ljude na veće uključivanje u europski proces. Ideja o europskom identitetu bila je i ostaje instrument za uspostavljanje reda i povjerenja u ujedinjenu Europu i daje Europljanima osjećaj da imaju mjesto i misiju u svjetskom poretku.

4. Sigurnosni aspekti Schengenskog sporazuma

Granice uključuju i isključuju, pružaju zaštitu od transnacionalnih prijetnji i štite društvene i kulturne interese i gospodarstvo nacije. Upravo je bit Schengenskog sporazuma u ideji da granice služe kao zidovi, ali i kao vrata. Ključno je pitanje kako stvoriti ravnotežu između slobode i sigurnosti, odnosno kako uravnotežiti potrebe za jačanjem vanjske kontrole da bi se liberalizirala unutarnja kontrola, drugim riječima, postići ravnotežu između slobodnog protoka robe, usluga i ljudi uz istovremenu kontrolu ilegalnih tokova.

Ukidanjem kontrole na unutarnjim granicama schengenskog prostora, nužno je jačanje kontrole na vanjskim granicama do mjere u kojoj se jamči dostatna sposobnost kontrole svih koji ulaze u prostor slobodnog kretanja. Drugim riječima, države na vanjskoj granici schengenskog prostora više ne kontroliraju granice za sebe, već za sve države članice. Pri tom je bilo potrebno stvoriti dovoljno povjerenja da bi države bez vanjskih granica bile spremne ovisiti o kapacitetu kontrole država s vanjskim granicama, posebice država na istoku Europe. Schengenski sporazum je tako postao okvir u kojem je povjerenje imalo presudnu ulogu, posebice pri uspostavljanju i razvoju sustava granične sigurnosti. Povjerenje je neophodno u svakom procesu integracije, a europski slučaj služi kao izvrstan primjer. Povjerenje je prvo dato u gospodarskim i komercijalnim sferama, da bi nakon toga to povjerenje bilo preneseno na osjetljivije aspekte kao što je sigurnost.

Biti čuvar vanjske granice prostora slobodnog kretanja ima pravne i financijske implikacije. Ne samo da države na vanjskoj granici moraju pažljivije kontrolirati promet preko svojih granica, nego one moraju imati i sofisticiranu infrastrukturu za čuvanje podataka o putnicima koji prelaze granice i za ažuriranje statusa zahtjeva za azil. Zemlje koje tvore vanjsku granicu preuzimaju važne odgovornosti, kako ekonomske tako i pravne, te postaju prva linija obrane prostora slobodnog kretanja, u smislu transnacionalnog kretanja stanovništva.

Schengenski je sporazum nametnuo strah da bi slobodno kretanje moglo dovesti do demografske invazije, do gubitka kontrole na granicama, promjena u kulturnom identitetu, do slabljenja socijalne države, a osobito do opasnosti povezane s islamom. Konvencija o provedbi Schengenskog sporazuma (1990) pridonijela je činjenici da je pitanje migracija sve prisutnije u javnosti, zajedno s idejom da migracije predstavljaju opasnost za etničku i kulturnu ravnotežu društva, potičući rasizam i politički radikalizam. Problem migracija i nekontroliranog priljeva migranata, uključuje se u mnoge strateške analize zajedno uz terorističke prijetnje.

Percepcija migracija kao prijetnje nacionalnoj sigurnosti povećala je mjeru do koje se schengenski prostor konsolidirao. Imaginarna veza između migranata i terorizma, organiziranog kriminala i prijetnji zdravlju, doprinijela je percepciji nezakonitih migracija kao prijetnji sigurnosti. Granične kontrole neizravno hrane rasizam i promiču ideju da su stranci i oni koji izgledaju kao stranci, nepoželjni. Slobodno kretanje u tom kontekstu znači i povećanje napetosti između domaćeg stanovništva i migranata, osobito u odnosu na tržište rada. To može dovesti do mobilizacije protiv migracija i potaknuti stvaranje populističke politike i ekstremne desnice.

Migrantima se često pripisuje odgovornost za probleme koje ima društvo, kao što je nedostatak radnih mjesta na tržištu rada. Taj fenomen može biti snažan čimbenik društvene fragmentacije i povećanja političkog nasilja. Međutim, pritisak migracija na tržište rada u stvarnosti ne predstavlja velik problem, budući da su mnogi od

migranata kvalificirani upravo za radna mjesta za koja u pojedinim zemljama nedostaje kvalificirane radne snage ili se zapošljavaju na radnim mjestima na kojima domicilno stanovništvo ne želi raditi i tako mogu zapravo pridonijeti društvu.

Ne samo da je ekonomska kriza pomogla jačanju percepcije migranata kao čimbenika nesigurnosti. Pregovori i put do primjene Schengenske konvencije bili su praćeni krizama u regionalnoj i međunarodnoj geopolitici koje bi mogle također potaknuti strah od migracijskog pokreta s istoka u zapadnu Europu, odnosno schengenski prostor.

Migracije su fenomen koji se mora promatrati u kontekstu slobodnog kretanja robe, kapitala i ljudi. Dok se globalni tokovi roba i kapitala podržavaju kao ključni aspekt ekonomskog liberalizma, protoku ljudi se pristupilo s restriktivnim politikama s ciljem ograničavanja kretanja ljudi.

Nakon migrantske krize, privremeno su uvedene kontrole na unutarnjim granicama jer se vanjske granice nisu pokazale dovoljnima (Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap, 2016). U Schengenskom sporazumu postoji iznimka koja dopušta privremeno uvođenje kontrola na unutarnjim granicama. Švedska, Njemačka, Belgija, Danska, Mađarska, Austrija, Slovenija i Norveška su u jesen 2015. uvele privremene kontrole na unutarnjim granicama. Mađarska i Slovenija su kasnije tijekom jeseni ukinule unutarnje kontrole, a nakon terorističkih napada u studenom 2015. Francuska je također ponovno uvela kontrole na unutarnjoj granici (isto).

Privremeno uvođenje graničnih kontrola na unutarnjim granicama utječe na sve europske građane koji putuju na posao prelazeći granicu, a takvih je oko 1,7 milijun (isto). To također utječe i na transport dobara i dovodi do zastoja u prometu. Granične kontrole uzrokuju zastoje i za radnike i za prijevoznike. To će također utjecati i na turistički sektor i na putnike unutar i izvan Europe, posebice ako se promijene pravila o schengenskoj vizi koja trenutačno omogućava putovanje cijelim schengenskim prostorom (Aussilloux i Le Hir, 2016).

5. Pristupanje Hrvatske schengenskom prostoru

Iako je Hrvatska od 2013. članica Europske unije, još uvijek nije punopravna članica schengenskog prostora. Što to konkretno znači i koje su posljedice za hrvatsko gospodarstvo? Hrvatska je politički i gospodarski okrenuta prema Europskoj uniji, a pristupanjem schengenskom prostoru ukinule bi se kontrole na unutarnjim granicama sa Slovenijom i Mađarskom. Ukidanje unutarnjih granica imalo bi povoljan učinak na trgovinu, fluktuaciju radne snage, a posebice na turizam. Članstvo Hrvatske u schengenskom prostoru bi trebalo imati povoljan učinak na trgovinu kroz različite mehanizme, sve vezane uz kretanje ljudi preko granica.

Troškovi teretnog i putničkog transporta smanjili bi se ukidanjem graničnih kontrola na unutarnjim granicama. Samim time što cestovni prijevoznici ne bi morali čekati na granici radi granične kontrole, a roba bi do krajnjeg odredišta bila dostavljena puno brže, smanjili bi se troškovi poslovanja i povećala konkurentnost hrvatskih poduzeća na jedinstvenom unutarnjem tržištu. Kupci bi također mogli biti sigurniji znajući kada će im roba koju kupuju biti pravovremeno dostupna (*just-in-time*).

Prema istraživanju Europskog parlamenta *The economic impact of suspending Schengen* (2016) kamionu s robom treba između 30 i 60 minuta da prijeđe svaku granicu, a vrijednost vremena čekanja se procjenjuje na 50 € po satu. Cestovnu granicu Hrvatske prešlo je u 2017. 1 500 493 domaćih teretnih vozila i 1 370 115 teretnih vozila iz Europske unije (Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini, 2018). Ulaskom Hrvatske u schengenski prostor domaći cestovni prijevoznici bi, ovisno o vremenu čekanja na granici, mogli uštedjeti između 37,5 i 75 milijuna eura godišnje. Značajne bi uštede ukidanjem kontrolna na unutarnjim granicama s hrvatskom mogli ostvariti i cestovni prijevoznici iz drugih država članica Europske unije, između 34,2 i 68,5 milijuna eura godišnje.

Felbermeyer et al. (2016) otkrili su da ukidanje graničnih kontrola za države članice Europske unije dovodi do porasta od 3,8 % u trgovini roba ili do uštede troškova ekvivalentne smanjenju tarifa od 0,7 promila za svaku unutarnju granicu koju roba mora prijeći. Zemlje koje su na periferiji schengenskog prostora, kao što bi bila Hrvatska, imaju više koristi od Schengenskog sporazuma jer su njihove uštede u troškovima veće, u slučaju da roba do dolaska na krajnje odredište/tržište, mora prijeći nekoliko unutarnjih granica.

Isti autori istražuju je li Schengenski sporazum imao ikakav učinak na trgovačke tokove, je li ukidanje kontrola na unutarnjim granicama uzrokovalo porast trgovine. Rezultati pokazuju da Schengenski sporazum ima pozitivan utjecaj na trgovinu, a u prosjeku je radi slobodnog kretanja trgovina porasla za 3 %. Prema Davisu i Giftu (2014) povećanje migracija iz jedne zemlje članice schengenskog prostora u drugu od 1 % godišnje, može povećati trgovinsku razmjenu između dvije zemlje za otprilike isti postotak. Analogno tome možemo zaključiti da bi se mogla povećati i trgovinska razmjena između Hrvatske i Slovenije te Hrvatske i Mađarske.

Fluktuacija radne snage, dnevnih migranata između Hrvatske i susjednih članica Schengenskog sporazuma Slovenije i Mađarske dovela bi i do jačeg razvoja pograničnih područja. S obzirom na to da je u Hrvatskoj udio turizma u BDP-u nešto veći od 18 %, daleko najvidljivija korist od pristupanja Hrvatske schengenskom prostoru mogla bi se manifestirati upravo u toj grani gospodarske djelatnosti.

Ukidanjem graničnih kontrola na hrvatskim granicama s Mađarskom i Slovenijom uštedjelo bi se, ovisno o razdoblju godine, ali i o vremenu prelaska granice tijekom dana, od 10 minuta pa do nekoliko sati čekanja na prijelaz granice. U 2017.

granicu Hrvatske sa Slovenijom prešlo je 81 420 814 putnika, a granicu s Mađarskom 7 444 568 putnika (Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini, 2018). S obzirom na taj broj putnika, uštede u samom vremenu čekanja na prelazak granice bile bi ogromne. Još značajnije uštede bile bi vidljivije putnicima koji putuju autobusom. Kontrola pedesetak putnika u autobusu može potrajati i dulje od sat vremena, a vrijednost tog vremena je oko 100 € po satu (Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap, 2016). Za pretpostaviti je da bi pristupanje Hrvatske schengenskom prostoru i ukidanje graničnih kontrola na unutarnjim granicama pozitivno utjecalo na porast broja turista.

Iz perspektive Europske komisije ponovna uspostava kontrola na granicama imala bi za posljedicu i smanjenje broja noćenja turista u turističkim odredištima, s padom prihoda od 1,2 milijarde eura. Suprotno tome, možemo zaključiti da bi ukidanjem graničnih kontrola na granici Hrvatske sa Slovenijom i Mađarskom, prihodi od turizma značajno porasli.

S obzirom na to da je Hrvatska zemlja s najduljom vanjskom granicom Europske unije, prije ulaska u schengenski prostor mora biti u potpunosti spremna za punu primjenu Schengenskog sporazuma. To iziskuje značajna ulaganja u sigurnost.

Europska unija trenutačno radi na programu za implementaciju uredbe o sustavu ulaska/izlaska koja bi se trebala početi primjenjivati od 2020. Sustavom ulazak/izlazak (EES – *Entry/Exit System*) poboljšat će se upravljanje vanjskim granicama, smanjiti nezakonite migracije rješavanjem problema prekoračenja dopuštenog trajanja boravka i pridonijeti borbi protiv terorizma i teških kaznenih djela, a time i osiguravanju visoke razine unutarnje sigurnosti. Olakšat će se prelazanje granica osobama koje često putuju i koje su prošle prethodnu provjeru. Također je u postupku implementacije i sustav EU-a za informacije o putovanjima i njihovu odobrenju (ETIAS) te evidencija podataka o putnicima (PNR).

Hrvatska planira ispuniti sve tehničke preduvjete za provedbu Schengenskog sporazuma tijekom 2018. kako bi 2019. postala punopravna članica Schengenskog prostora. Naravno, nije dovoljno ispuniti sve tehničke uvjete, što vidimo na primjeru Bugarske i Rumunjske koje su već neko vrijeme u čekaonici za Schengen, a zadnju riječ na kraju daje politika.

6. Zaključak

U ovome radu daje se pregled gospodarskih i sigurnosnih učinaka najvećeg prostora slobode kretanja u svijetu. Iako se u ovom trenutku kritiziraju neki sektori europske politike, schengenski prostor je trenutno jedan od najboljih primjera za proučavanje modela integracije.

Glavni cilj država potpisnica Schengenskog sporazuma 1985. bio je ekonomski, a potreba za postizanjem slobode kretanja osoba, koja omogućuje postizanje jedinstvenog tržišta, usađena je kao cilj desetljećima prije Europske zajednice. Ta razina integracije zahtijeva četiri slobode: slobodu kretanja robe, kapitala, usluga i osoba.

U početku je proces bio obilježen ekonomskim pristupom, usmjerenim na uklanjanje carinskih kontrola i olakšavanje protoka robe između država članica. Nakon potpisivanja Schengenskog sporazuma, rastao je interes za sigurnosne aspekte i potrebu za primijenom kompenzacijskih mjera koje će uravnotežiti prethodno uspostavljene slobode.

Doprinos Schengenskog sporazuma europskom projektu je svakodnevan i opipljiv, budući da sloboda kretanja utječe na gotovo sve građane Europske unije. Svakodnevnice posljedice Schengenskog sporazuma, u radnim prostorima, na putovanjima i u osjećaju europske pripadnosti, važnije su od ekonomskih i sigurnosnih učinaka, uvijek prisutnih u govoru političara.

Schengenski sporazum ne samo da jamči slobodno kretanje i olakšava život u kontekstu u kojem je pokretljivost ljudi ključna, posebno za gospodarsku dinamiku Europske unije, nego i koordinira granične kontrole u borbi protiv međunarodnog terorizma i prekograničnog organiziranog kriminala. Ukidanje graničnih kontrola na unutarnjim granicama podrazumijeva da vlade država članica ulažu sredstva u aktivnosti povezane s prevencijom terorizma, na način da se posvete kontroli dokumenata tisuća Europljana koji prelaze granice iz različitih motiva.

Trenutačna klima nesigurnosti i prijetnje od terorizma vodi europske građane putem koji implicira trajno ukidanje prostora slobodnog kretanja. Slabljenje Schengenskog sporazuma podrazumijeva direktno udaranje u srce Europe, stavljajući na kušnju jedan od njegovih temeljnih stupova, a posebice razvoj europskog građanstva, koji je bio temelj europskog projekta.

Schengenski sporazum nije samo polučio pozitivne učinke unutar, nego također i izvan svojih granica, kad god su se schengenske granice pokazale dovoljno propusnima. Nedavna humanitarna kriza na granicama Europske unije otkriva nedostatke schengenskog sustava kojem još uvijek nedostaje zajednička politika azila kao protuteža gubitku kontrola na unutarnjim granicama; nedostatak koji na kraju može dovesti u pitanje Schengenski sporazum i tako narušiti glavna postignuća europske integracije.

Literatura

1. Aussilloux, V. i Le Hir, B. 2016. *The Economic Cost of Rolling Back Schengen*. La Note D'Analyse. France Stratégie Policy Brief. http://www.strategie.gouv.fr/sites/strategie.gouv.fr/files/atoms/files/the_economic_cost_of_rolling_back_schengen_0.pdf. 13. siječnja 2018.
2. Böhmer, M. et al. 2016. *Departure from the Schengen Agreement – Macroeconomic impacts of Germany and the countries of the European Union*. GED Study on behalf of Bertelsmann Foundation, Prognos AG.
3. Boot, N. i Wolff, G. 2015. *Cross-border commuters and trips: the relevance of Schengen*. <http://bruegel.org/2015/12/cross-border-commuters-and-tripsthe-relevance-of-schengen/>. 13. siječnja 2018.
4. Davis, D. i Gift, T. 2014. The Positive Effects of the Schengen Agreement on European Trade. *The World Economy*, 37(11): 1541–1557.
5. Delors, J. 1990. *Obraćanje Europskom parlamentu 1990*. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-90-1_en.htm. 13. siječnja 2018.
6. European Commission. 2015. *Erasmus – Facts, Figures & Trends*. Luxemburg: Publications Office of the European Union. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/statistics/erasmus-plus-facts-figures_en.pdf. 13. siječnja 2018.
7. European Commission. 2016. *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: back to Schengen – A Roadmap*. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-andvisas/schengen/docs/communication-back-to-schengen-roadmap_en.pdf. 13. siječnja 2018.
8. European Parliament. 2016. *The economic impact of suspending Schengen*. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579074/EPRS_ATA\(2016\)579074_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579074/EPRS_ATA(2016)579074_EN.pdf). 13. siječnja 2018.
9. European Parliament. 2016. *The impact of border controls within Schengen on the Single Market*. [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/es/document.html?reference=IPOL_STU\(2016\)578974](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/es/document.html?reference=IPOL_STU(2016)578974). 13. siječnja 2018.
10. Eurostat. 2017. *Statistički podaci u području turizma*. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/hr. 13. siječnja 2018.
11. Felbermayr, G. et al. 2016. *The trade effects of border controls: Evidence from the European Schengen Agreement*. Ifo Working Paper br. 213.
12. Konvencija o provedbi Schengenskog sporazuma. 1990. *Službeni list Europske unije* 19 (9). [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)&from=HR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)&from=HR). 13. siječnja 2018.
13. Nerb, G. et al. 2011. *Scientific Report on the Mobility of Cross-Border Workers within the EU-27/EEA/EFTA Countries*. Report commissioned by the European Commission DG Employment and Social Affairs.
14. Sodha, S. 2015. *Why is EU free movement so important?* <http://www.bbc.com/news/world-europe-33655318>. 13. siječnja 2018.
15. *Standard Eurobarometer 88*. 2017. <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>. 13. siječnja 2018.
16. *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini*. 2018. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za strateško planiranje, statistiku i unaprjeđenje rada. Zagreb.

17. The Economist. 2016. *Putting up barriers*. <https://www.economist.com/news/briefing/21690065-permanent-reintroduction-border-controls-would-harm-trade-europe-putting-up-barriers>. 13. veljače 2018.



Economic and political aspects of Croatia's accession to schengen area

Abstract

Freedom of movement is among citizens of European Union considered as one of the most valuable achievements of European integration proces. Schengen Agreement, facilitates social and economic interaction without hindering safety of European Union citizens. By eliminating control at internal borders of European Union member states, free movement of people and goods is being facilitated, thus complementing European Single Market. In order to enable freedom of movement within the Schengen Area, it is necessary to strengthen controls at it's external border. Following migratory crisis and terrorist attacks in Europe, temporary controls at internal borders have been established. Since internal border controls negatively impact economy, the key goal is achievement of balance between free movement of goods, services and people, simultaneously controlling illegal flows. Croatia's full accession to Schengen Area would have positive impact on Croatian trade, workforce fluctuation and especially on tourism and increase of GDP.

Keywords: schengen area, economy, security, borders, free movement